

Maria Rychlewska
Halina Skrzypiec
Joanna Dziak

Gliwice, 10.07.2008

**Dyrekcja Biblioteki Głównej
Politechniki Śląskiej
w/m**

**SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI
Biblioteki w procesie dydaktycznym i badaniach naukowych
Politechnika Łódzka 25-27.06.2008r.**

W dniach 25-27 czerwca 2008 r. Maria Rychlewska, Halina Skrzypiec i Joanna Dziak brały udział w konferencji „Biblioteki w procesie dydaktycznym i badaniach naukowych”. Organizatorem była Biblioteka Główna Politechniki Łódzkiej. W konferencji uczestniczyło ok. 120 osób z kraju oraz zaproszeni goście zagraniczni z USA, Czech i Wielkiej Brytanii.

W dniu poprzedzającym konferencję, tj. 24 czerwca 2008 r. firma Akme Archie Sp. z o.o. zorganizowała spotkanie z wydawcami. Zaprezentowane zostały produkty takich firm jak ProQuest, RefWorks, OECD, Serials Solution, Ebsco. Zwrócono uwagę na nowe usługi w prezentowanych bazach danych. SourceOECD zapowiada na początek 2009 r. zmianę nazwy na OECDiLibrary oraz nowy, bardziej przyjazny interfejs. Przedstawiciele firmy ProQuest omówili zagadnienie dostępności dysertacji w bazie. Wskazali na zalety publikowania prac doktorskich w formie elektronicznej oraz umieszczania ich w międzynarodowej bazie danych jako alternatywę dla działań digitalizacyjnych poszczególnych bibliotek uczelnianych. Zaprezentowali również kolekcje archiwalne czasopism ProQuest Historical Newspapers. W skład oferty firmy ProQuest wchodzi obecnie także narzędzie RefWorks umożliwiające użytkownikom tworzenie własnych baz i wykorzystywanie ich dla różnorodnych działań badawczych. Użytkownicy mogą automatycznie wprowadzać dane z zasobów on-line do własnych prac naukowych i generować sformatowane bibliografie. Wskazano na zalety i możliwości modułu RefShare, który umożliwia współpracę naukowców poprzez dzielenie się swoimi danymi naukowymi. Przedstawiciel firmy Serials Solutions zaprezentował KnowledgeWorks – narzędzie skierowane do bibliotekarzy i umożliwiające prawidłowe wyszukanie, linkowanie i normalizowanie danych. Ebsco zapowiedziało nową platformę dostępu umożliwiającą proste, intuicyjne wyszukiwanie informacji.

Na zakończenie spotkania odbył się wykład Chrisa Gibsona z John Rylands University Library – University of Manchester, który w swojej bibliotece był odpowiedzialny za stworzenie oraz realizację programu współpracy biblioteki ze środowiskiem naukowym oraz studentami. Główne tezy wystąpienia Ch Gibsona:

- konieczność kształcenia użytkowników bibliotek
- dostosowanie treści szkoleń do potrzeb użytkowników oraz wykorzystania wiedzy w praktyce

- systematyczne wprowadzanie nowych projektów szkoleniowych, ich permanentna ocena oraz modyfikacja
- wprowadzenie jasnych kryteriów oceny postępów studentów oraz kontrola tych postępów
- wiodąca rola bibliotekarzy dziedzinowych w kontaktach biblioteka - kadra naukowa
- formalna i nieformalna współpraca z osobami odpowiedzialnymi za proces dydaktyczny na uczelni (od prorektora do opiekunów roku)
- rola szkoleń dla studiów doktoranckich
- rosnące znaczenie e-learningu:
 - łatwy do zintegrowania z resztą zajęć
 - łatwy do modyfikacji wg aktualnych potrzeb
 - skuteczny monitoring postępów użytkowników
 - oszczędność czasu i pracy bibliotekarzy
 - szczególnie korzystny przy dużej ilości szkolonych oraz dla studentów zaocznych i eksternistycznych
- konieczność podnoszenia kwalifikacji oraz dużej wiedzy osób szkolących
- organizowanie wsparcia technicznego (sprzęt, oprogramowanie itp.)

Konferencja rozpoczęła się 25 czerwca od części oficjalnej, w której prof. dr hab. inż. Stanisław Bielecki, Prorektor Politechniki Łódzkiej powitał Zebranych i wygłosił kilka słów na temat „Biblioteka uczelni w procesie innowacji i transferu technologii”.

Pierwszą referentką była p. Maria Anna Jankowska z UCLA Research Library, której referat „Rola bibliotekarzy w aktywnym wspomaganiu misji naukowo-dydaktycznej uczelni” nawiązywał do wypowiedzi p. Rektora jak i do tematu konferencji w ogóle. Autorka postawiła na aktywność bibliotekarzy każąc zastanawiać się czy:

- pracujesz we właściwym zawodzie
- co jest najważniejsze w Twojej pracy
- dlaczego jesteśmy tutaj razem
- kto zauważy jeśli nie przyjdziemy do pracy?

Zastanawiała się też, dlaczego znakiem firmowym bibliotek i bibliotekarzy jest tradycyjna książka, jeżeli 80% budżetu wydajemy na źródła elektroniczne. Nieco zamieszania wywołało stwierdzenie, że 1 dolar zainwestowany przez bibliotekarza przynosi 4 dolary zwrotu w badaniach naukowych. Głównym motywem referatu było szukanie możliwości i sposobów współpracy bibliotekarzy, szczególnie dziedzinowych, z pracownikami naukowymi w zakresie badań naukowych. Bibliotekarze powinni być bardziej „drapieźni”, powinni uczestniczyć w radach wydziałów, w zajęciach ze studentami, powinni „wychodzić na zewnątrz”. Nowe sposoby komunikowania się z użytkownikami bibliotek to wg Marii Jankowskiej: Marketing, Outreach, Liaison -czyli m.in. poszukiwanie form nowych usług i aktywności bibliotekarskiej np. informacje na odległość, uczestniczenie w grantach.

Wrażenie, że biblioteki, jakie znamy, chociaż nowoczesne i skomputeryzowane, to już i tak przeszłość, wzmogło wystąpienie Dereka Law ze Strathclyde University w Glasgow. Zagrożenia dla bibliotek to: elektroniczne centra informacji bez książek, Amazoogole, iTunes, eBay czy Wikis. Tradycyjne biblioteki muszą się zmienić w Library 2.0, a bibliotekarze muszą się dostosować do nowych zachowań użytkowników, którzy chcą mieć wszystko, szybko i najlepiej nie odchodząc od komputera.

Pani Jolanta Stępnia, dyrektor Biblioteki Głównej Politechniki Warszawskiej zajęła się możliwością integracji systemów informatycznych działających w Uczelni z systemem bibliotecznym tejże uczelni. Należałoby potraktować szkołę wyższą jak przedsiębiorstwo.

Sprawność funkcjonowania uczelni zapewniają zintegrowane systemy zarządzania ERP (Enterprise Resource Planning). Próba ich integracji z systemem bibliotecznym może powodować pewne problemy np. jak połączyć odrębne bazy danych osobowych i jak dokonywać ich aktualizacji, jaki przyjąć tryb przesyłania danych z modułu nauka i studia do systemu bibliotecznego i wiele, wiele innych. Efektem integracji systemów będzie jednorodne środowisko informatyczne, które oferuje m.in. szybką informację pomiędzy studentami i zespołami badawczymi, czy bezpośredni dostęp do wyników badań naukowych itp.

W wielu uczelniach powstały lub powstają inkubatory przedsiębiorczości. Wraz z parkami naukowymi i biurami karier tworzą przestrzeń dla innowacyjności i rozwoju kreatywności studentów ostatnich lat studiów i absolwentów. Nie może się to udać bez sięgania do tradycyjnych, a głównie elektronicznych źródeł wiedzy, które może dostarczyć biblioteka. Zagadnienia te w referacie „Biblioteka jako przestrzeń inkubacyjna dla innowacyjności” poruszyła pani Lidia Szydłowska z Politechniki Częstochowskiej. Autorka nawiązała do wcześniejszych wypowiedzi: biblioteka akademicka, a więc i bibliotekarz musi się zmieniać, ponieważ „służy coraz młodszym generacjom, które są bardziej aktywne, kreatywne i lepiej zorientowane technologicznie niż jakakolwiek wcześniejsza generacja”.

W dyskusji, która zamknęła sesję przedpołudniową zastanawiano się jak użyteczna może być biblioteka wobec konkurencji internetowych wyszukiwarek i czy mamy prawo uważać, że biblioteka jest niezastąpiona. A rola bibliotekarza? „Wiedza nie powstaje u bibliotekarza – musimy odszukać wszystko co jest twórcze i podać dalej” (p. H. Ganińska).

Sesję popołudniową rozpoczął referat „Projekt oceny funkcjonowania bibliotek naukowych w Polsce (AFBN) jako narzędzie oceny efektywności i jakości działań biblioteczno-informacyjnych.” Autorzy tekstu Lidia Derfert-Wolf i Marek Górski omówili założenia programu AFBN, opartego na normie ISO11620 i kłopoty związane z jego funkcjonowaniem. Pełna analiza badania funkcjonowania bibliotek naukowych w Polsce nie jest możliwa bez uczestnictwa w programie wszystkich bibliotek naukowych lub przynajmniej większości z nich. Potrzebny jest też wybór krajowego zestawu wskaźników funkcjonowania bibliotek, zaś gromadzenie i wprowadzanie danych statystycznych musi być ujednocnione. Autorzy referatu apelowali do dyrektorów bibliotek o nadsyłanie danych i wtedy będzie można dokonywać obiektywnych porównań zarówno z zakresie jakościowym jak i ilościowym działalności bibliotek.

Dyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu Mirosław Adam Supruniuk w wystąpieniu zatytułowanym „Czy biblioteka uniwersytecka może inicjować badania naukowe? Casus Archiwum Emigracji BU w Toruniu” omówił sytuację odwrotną od powszechnie przyjętej. Kolekcja **Archiwum Emigracji** będąca w posiadaniu Biblioteki Uniwersyteckiej stwarza warunki do prowadzenia badań naukowych nad dorobkiem kulturalnym Polaków w XX wieku. W tym przypadku Biblioteka nie tyle wspomaga badania naukowe co raczej je inicjuje. Autor poddał pod dyskusję pytanie: czy jedyną drogą kariery w bibliotekach naukowych powinien być awans na bibliotekarza dyplomowanego? Czy doktorat z innej dziedziny niż bibliotekoznawstwo to zbyt mało? Nie ustalono żadnego wspólnego stanowiska w tej sprawie.

Wieczorem w Czytelni Biblioteki Politechniki Łódzkiej toczyły się ożywione dyskusje przy kolacji i wspaniałym programie artystycznym, oczywiście w wykonaniu Bibliotekarzy Biblioteki Głównej PŁ.

W drugim dniu konferencji większość referatów przedstawiała wyniki badań ankietowych na temat współpracy bibliotek ze środowiskiem naukowym i studentami. Omówiono metodologię badań oraz wskazano na różne obszary tej współpracy, m.in.:

- o politykę gromadzenia zbiorów – zgodność z profilem naukowym oraz programem dydaktycznym Uczelni,

- o opracowanie rzeczowe zbiorów, np. współtworzenie schematu katalogu systematycznego czy układu działowego w otwartych magazynach,
- o digitalizację skryptów, zeszytów naukowych, prac doktorskich i habilitacyjnych,
- o e-learning,
- o organizację dostępu do e-zasobów,
- o tworzenie bibliografii publikacji pracowników Uczelni,
- o szkolenia dla poszczególnych grup studentów, doktorantów i pracowników naukowych w zakresie wykorzystania zasobów i narzędzi informacyjnych.

W dwóch referatach, Henryka Szarskiego z Politechniki Wrocławskiej i Agnieszki Rogalińskiej z Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, omówiono współpracę biblioteki ze środowiskiem naukowym Uczelni podczas tworzenia Dolnośląskiej Biblioteki Cyfrowej. Zasoby DBC obejmują:

- o zbiory współczesne – dydaktyka,
- o zbiory historyczne,
- o zbiory unikatowe, niedostępne w innych bibliotekach.

Omówiono doświadczenia Politechniki Wrocławskiej jako koordynatora Konsorcjum Dolnośląskiej Biblioteki Cyfrowej w zakresie współpracy z uczelniami i instytucjami regionu. Zaprezentowano statystyki świadczące o potrzebie istnienia bibliotek cyfrowych.

Zarówno biblioteka cyfrowa jak i repozytorium stanowią swego rodzaju magazyn dokumentów elektronicznych. Jolanta Przyłuska z Instytutu Medycyny Pracy w Łodzi w swoim referacie podkreśliła odmienne funkcje biblioteki cyfrowej i repozytorium instytucjonalnego. Określiła rolę jaką może pełnić repozytorium instytucjonalne w budowaniu wirtualnej społeczności danej Uczelni – zakładanie miejsca w internecie pod patronatem Uczelni w celu przyciągnięcia użytkowników ze środowiska akademickiego. Przedstawiła opinie na temat repozytorium:

- o buduje więź między autorami i globalnym społeczeństwem nauki,
- o odgrywa strategiczną rolę w promowaniu osiągnięć Uczelni,
- o odzwierciedla działalność naukowo-badawczą instytucji.

Marianna Zaremba z Urzędu Patentowego RP w swoim referacie „Bazy patentowe jako źródło informacji naukowej” wskazała na rolę biblioteki jako centrum wiedzy o własności intelektualnej i przemysłowej. Podkreśliła znaczenie informacji patentowej dla prowadzenia badań naukowych i wyboru tematyki prac naukowo-badawczych. Patentowe bazy danych pozwalają określić:

- o rezultaty badań wcześniej prowadzonych przez innych (30% badań jest powtarzanych; w Europie rocznie wydaje się 20 miliardów dolarów na badania naukowe już wykonane przez innych),
- o działalność konkurencji,
- o aktualne kierunki rozwoju w różnych dziedzinach techniki (80% informacji zawartych w dokumentach patentowych nie jest publikowana w żadnym innym dokumencie),
- o obszary produkcji nie zdominowane przez innych.

Wszyscy zainteresowani wiedzą z zakresu ochrony własności intelektualnej mogli także wziąć udział w bezpłatnych warsztatach szkoleniowych zorganizowanych przez Urząd Patentowy wraz z Ośrodkiem Informacji Patentowej Biblioteki Politechniki Łódzkiej.

Drugi dzień obrad zakończył się wycieczką na fermę strusi oraz kolacją w plenerze.

W ostatnim dniu konferencji Agnieszka Liszka z Biblioteki Głównej Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu zaprezentowała plany stworzenia Dolnośląskiego Centrum Informacji Naukowej i Ekonomicznej. Na bazie Biblioteki Głównej oraz dzięki wsparciu funduszy unijnych ma powstać placówka, która będzie służyć nie tylko pracownikom

naukowym i studentom ale także szerokim kręgom użytkowników lokalnych: administracji publicznej, instytucjom finansowym, podmiotom gospodarczym.

Danuta Kapinos oraz Jolanta Sobielga omówiły możliwości i zasoby informacyjne Biblioteki Głównej Politechniki Świętokrzyskiej. Wyniki ankiety przeprowadzonej wśród użytkowników wskazały na niedostateczne wykorzystanie zasobów biblioteki, konieczność rozwoju współpracy bibliotekarzy z czytelnikami w zakresie kształtowania zbiorów biblioteki oraz kształcenia umiejętności informacyjnych użytkowników.

Elżbieta Szczęsny z firmy Max Elektronik nawiązując do wystąpienia p. Jolanty Stępnia omówiła moduł „Student” umożliwiający współpracę w gromadzeniu oraz wymianie danych pomiędzy dziekanatem i biblioteką.

Beata Starosta z Biblioteki Głównej Politechniki Wrocławskiej przeanalizowała sposoby komunikacji użytkowników z biblioteką oraz skuteczność w upowszechnianiu zasobów i usług.

Dorota Buzdygan i Marzena Marcinek z Biblioteki Głównej Politechniki Krakowskiej przedstawiły wyniki badań prowadzonych od 1999 roku dotyczące działań promocyjnych zasobów i usług. Wskazały na rolę systematycznego monitorowania opinii czytelników poprzez ankiety i sondy. Zaprezentowały także nową wersję strony internetowej, która umożliwia znaczną personalizację interfejsu według osobistych zainteresowań i potrzeb.

Agnieszka Sabela i Błażej Feret zwrócili uwagę na problemy związane z otwartym magazynem. W oparciu o wyniki ankiety zaprezentowali zastosowanie magazynów otwartych w polskich bibliotekach. Uwzględniono rodzaje zbiorów, sposoby zabezpieczeń, metody obsługi bibliotekarskiej, korzyści i problemy dla biblioteki.

Na zakończenie konferencji Komisja Wnioskowa w składzie: Halina Ganińska, Maria Wrocławska, Marzena Marcinek przedstawiły następujące wnioski z konferencji:

- o przyszłości bibliotek stanowi przyjęcie strategii ery cyfrowej
- niezbędna jest współpraca bibliotekarzy z pracownikami naukowymi
- konieczna jest promocja i marketing zbiorów i usług bibliotecznych
- niezbędna jest integracja w ramach uczelnianego systemu zarządzania już na etapie planowania systemu
- konieczny jest rozwój komunikacji między biblioteką a jej użytkownikami
- biblioteka powinna być bazą danych wiedzy, która jest niezbędna do generowania nowej wiedzy
- biblioteka może być przestrzenią inkubacyjną dla procesów innowacji
- biblioteka powinna prowadzić badania naukowe szczególnie dotyczące zasobów bibliotecznych i działalności informacyjnej
- biblioteka powinna prowadzić analizy rozpoznawcze oraz cykliczne badania dotyczące efektywności
- konieczne jest poszerzenie liczby bibliotek uczestniczących w przedsięwzięciu „Analiza Funkcjonowania Bibliotek Naukowych”
- konieczny jest rozwój nauczania bezpośredniego i zdalnego w kształceniu kompetencji informacyjnych

Konferencja w Bibliotece Politechniki Łódzkiej stanowi świetną okazję do zapoznania się z aktualnymi trendami w bibliotekarstwie oraz do wymiany poglądów. Szerokie grono zaproszonych gości i prelegentów, sympatyczna atmosfera i perfekcyjna organizacja sprzyjają dyskusji zarówno na sali obrad jak i w kularach.